

Dünya

The World's Continents
Dünya Kıtaları
BuildTurkey.com

AMERİKA

Amerika Kıtasının Genel Özellikleri

Yeni Dünya olarak da bilinen Amerika kıtası, geçmişte Kuzey Kutbu'ndan Horn Burnu'na kadar uzanan tek bir kıta olarak kabul edilirdi. Ancak günümüzde Kuzey Amerika ve Güney Amerika adları ile iki ayrı kıta olarak sınıflandırılması yaygınlaşmıştır.

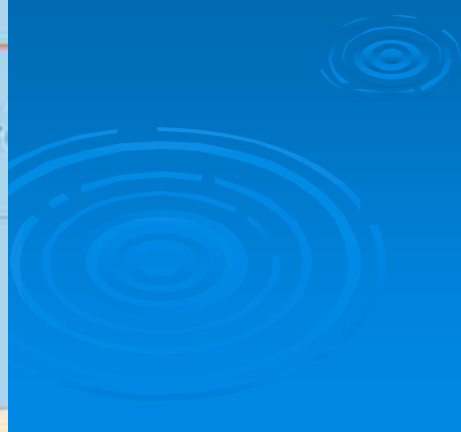
Kuzey Amerika ile Güney Amerika'yı birbirinden ayıran sınır ise Panama Kistağı'dır. Çoğu araştırmacı Panama'yı Kuzey Amerika Kıtası'na dahil eder ve iki kıta arasındaki siyasi ayraç olarak Panama-Kolombiya arasındaki ülke sınırını dikkate alır.

- *Bazı araştışıcılara göre; ABD'nin güney sınırından Kolombiya'nın kuzey sınırına kadar uzanan dar ve uzun kara parçasına **Orta Amerika** adı verilirken, Bazılarına göre; Orta Amerika'nın kuzey sınırı Meksika'nın güneyinden başlatılmaktadır. Bu bölge, "Mezo Amerika" olarak da bilinir.*
- *Benzer örneklerin çok olması; Orta Amerika'nın sınırları konusunda tam bir fikir birliğine varılmış olmadığını ortaya koymaktadır.*

- Amerika, tarihsel ve kültürel farklar bakımından da iki büyük bölüme ayrılır. Bu bölümlerden Kanada ve Amerika'yı içine alan kesimine '**Anglo Amerika**', Meksika, Orta Amerika ve Güney Amerika'yı içine alan kesime ise '**Latin Amerika**' adı verilir.
- Amerika kıtaları bütün olarak **42.056.363 km²** yüz ölçüme sahiptir.
- Kuzey Amerika: **24.242.363 km²**
- Güney Amerika: **17.795.420 km²** alana sahiptir.

Kuzey Amerika

Russian Federation
ASIA

Arctic Ocean

Beaufort Sea

Brooks Range
Alaska Range

Bering Sea

Gulf of Alaska

Coast Range
Cascades
Sierra Nevada

Rocky Mountains

GREAT PLAINS

CANADIAN

Hudson Bay

Labrador Sea

SHIELD
Great Lakes

Pacific Ocean

Atlantic Ocean

600 mi

600 km

Appalachian Mts.

COASTAL PLAIN

Gulf of Mexico

NORTH AMERICA

CARIBBEAN

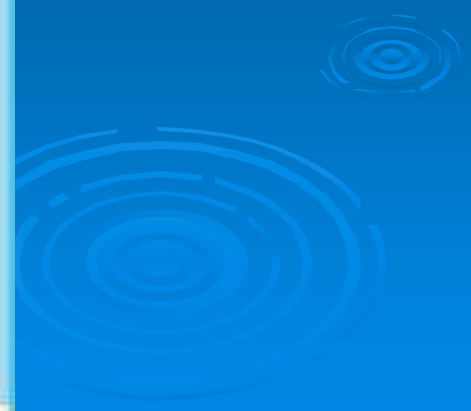
Caribbean Sea

Pacific Ocean

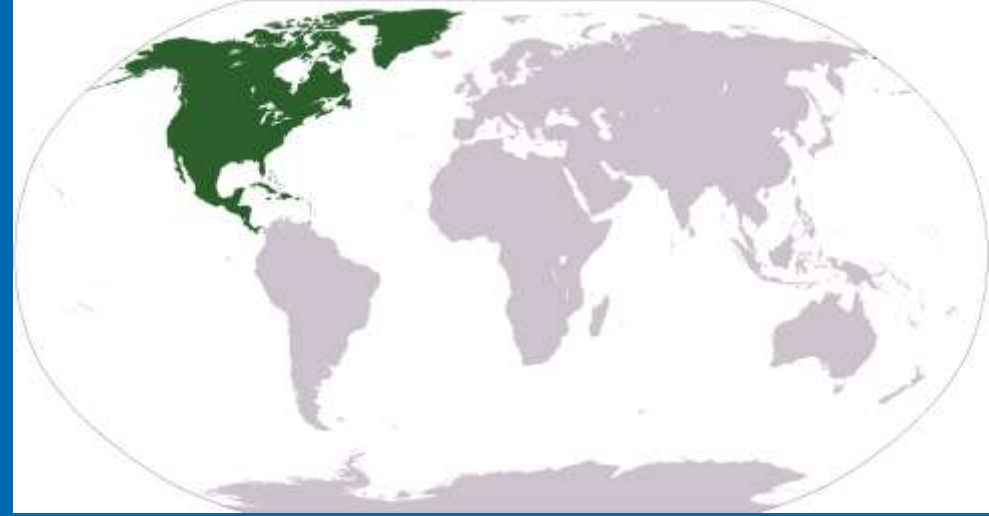
CENTRAL AMERICA

SOUTH AMERICA

K. AMERİKA KİTASI

➤ Kuzey Amerika, kuzey yarım kürede bulunan kıta; kuzeyde 'Kuzey Buz Denizi, doğuda Atlantik Okyanusu, güneyde Karayip Denizi, ve batıda Büyük Okyanusla çevrilidir.

➤ 24.242.000 km²lik yüz ölçüme sahip kıtanın, nüfusu yaklaşık 480.000.000'dur.

➤ Asya ve Afrika'dan sonra üçüncü büyük kıtadır ve nüfus olarak da Asya, Afrika, ve Avrupa'dan sonra en kalabalık dördüncü kıtadır.

K. AMERİKA KİTASI

- Kuzey Amerika'nın Güney Amerika'ya tek kara bağlantısı dar **Panama Kanalıdır**.
- Kıta dört büyük bölgeye ayrılabilir:
 - ❑ Meksika Körfezi'nden Kanada Arktığı'ne kadar, **Great Plains**;
 - ❑ **Rocky Mountains, Kaliforniya ve Alaska**'yı içeren, jeolojik olarak genç, dağlık batı;
 - ❑ kuzeydoğuda yüksek ama nispeten düz **Kanada bölgesi**;
 - ❑ Ve **Appalachian Dağları**'nı ve **Florida yarımadasını** içinde bulunduran doğu bölgesi.

➤ **KUZEY AMERİKA**

➤ **Kuzey Amerika Kıtasının Doğal Özellikleri:**

- Yeryüzünün üçüncü büyük kıtası olan Kuzey Amerika, bütünüyle kuzey yarımküre içerisinde. Kuzey-güney yönünde (7889km), uzanan kıtanın doğu-batı doğrultusundaki en geniş yeri 6640 km. dir.
- Kuzey Amerika'nın batı kıyıları boyunca Büyük Okyanus, doğu kıyıları boyunca Atlas Okyanusu uzanır. Kuzeybatıda yaklaşık 80km genişliğindeki **Bering boğazı** ile Asya'dan (Rusya Federasyonu) ayrılan kıtanın, kuzeyinde; **Kuzey Buz Denizi**, güneyinde; **Meksika Körfezi** bulunur.

- Kıtanın batısında **Cordil sıradağları** birkaç dizi halinde kuzeyden güneye doğru uzanırlar. Bunlardan kıyı sıradağları, Büyük okyanus kıyısında aniden yükselir, doğuya doğru ilerlendiğinde yerini **Sierra dağlarına** bırakır.
- Daha doğuda geniş ve yüksek platolara geçilir. Dünyanın en büyük boğazlarından biri olan, Colorado nehrinin oyduğu Büyük Kanyon (**Grand Canyon**) buradadır.
- Kuzey-güney yönlü genç sıradağların en doğuda olanı ise (Rocky) **Kayalık dağlarıdır**. Kıtanın en yüksek noktası yine bu sistem içinde **Alaska dağları** üzerindeki **Mc Kinley** (6194m) zirvesidir.

Grand Canyon

Mc Kinley

6194m.

- Kuzey Amerika'nın Atlas Okyanusu'na cepheli yükseltilerini, **Appalach**'lar meydana getirir. Bunlar batıda Büyük Okyanus'a bakan dağ sıralarından farklı görünüşleri ile dikkat çekerler. Hem, daha eski dönemlerde oluşmuş dağlardır, hem de aşınarak yıpranmışlardır.
- Doğuda yer alan Appalachlar ile batıdaki kayalık dağları arasında **Hudson körfezinden** başlayıp, **Meksika körfezine** kadar, geniş ova ve düzlükler uzanmaktadır.

➤ İklim

- Kuzey Amerika kıtasının büyük bölümü **ılıman iklim** kuşağında bulunur. Bununla birlikte kıtanın kuzey kıyıları ve Grönland, yılın 8-10 ayı donlu geçen, sıcaklığın sadece haziran ve eylül ayları arasında 0°C'nin üzerine çıktığı, **kutup ikliminin** etkisi altındadır.
- Kutup ikliminin güneyinde, kıyılar hariç neredeyse tüm Kanada'da soğuk ve **karasal** bir iklim hakimdir.
- ABD ve Meksika'nın iç kesimleri ise geniş alanlarda başta **step iklimi** olmak üzere kurak ve yarı kurak iklim tiplerinin etkisi altındadır.

- Kıyı kesimleri; kıtanın Atlas Okyanusu'na bakan kuzeydoğu kıyıları **nemli ılıman**, güneydoğu kıyıları ise **nemli subtropikal** iklimin yayılış sahasıdır.
- Batıda, Büyük Okyanus kıyılarında ise doğuya göre farklı iklimler hakimdir. Kıtanın kuzeybatı kıyılarında **nemli okyanus iklimi** California yarımadasını da içine alan batı ve güneybatı kıyılarında ise **Akdeniz iklimi** hakimdir.
- Son olarak kıtanın batısında uzanan genç sıradağlar ile doğudaki yaşlı Appalach Dağları'nda **Dağ iklimi** etkilidir.

➤ **Bitki Örtüsü**

- Kuzey Amerika kıtasında doğal bitki örtüsünün yayılışı büyük oranda iklim özelliklerine bağlıdır. Nitekim tundra iklimi ile likenlerin hakim bitki örtüsünü oluşturduğu **ağaçsız tundra** formasyonunun, yayılış sahaları aynıdır.
- Tundranın güney sınırı yer yer 55'inci paralele kadar sokulur. ABD'nin kuzeyi ile Kanada'nın güneyini içine alan doğu-batı doğrultulu geniş kuşak, **iğne yapraklı ormanların** hakim olduğu sahadır. Bu ormanlar '**tayga**' olarak da tanınır, güneye doğru yerlerini **preri ve steplere** bırakırlar.

- Kıtanın güneybatısı **subtropikal nemli ormanlar**, batıda uzanan, sıradağların yüksek kesimleri **Alpin çayırlar**, Akdeniz ikliminin görüldüğü batı kıyılan ise **maki örtüsünün** yayılış alanıdır.
- Kuzey Amerika'nın doğu kıyıları **yapraklı ve karışık ormanların** görüldüğü kesimdir.
- Öte yandan çok geniş sahalara yayılmamakla birlikte Sierra dağlarında boyları 120m'ye ulaşabilen, gövdesine açılan tünelden bir otomobilin rahatlıkla geçebildiği **sekoya** ormanları ilgi çekicidir.
- Bir başka ilgi çekici bitki örtüsü ise Orta Amerika'nın bataklık kıyılarında bulunan **mangrov** ormanlarıdır.

sekoya

www.toddadams.net

mangrov

➤ **Akarsu ve Göller**

- Kuzey Amerika kıtasının batısında kuzey-güney yönünde, Büyük okyanusa paralel uzanan **Kordiller**, kıtanın drenaj ağını belirlemiştir. Bu sıradağlar nedeniyle Kuzey Amerika sularının 4/5'ini doğuda Atlas okyanusu ve güneyde Meksika körfezine döker.
- Uzun akarsuların hepsi bu nedenle doğu yönünde akarlar ve genellikle az eğimli yataklara sahiptirler. Batıda büyük okyanusa dökülenler ise hem kısa boylu, hem de fazla eğimli yataklara sahip olduklarından hızlı akışlıdırlar.
- Batıda en önemli akarsular kuzeyden güneye doğru; Bering denizine dökülen **Yukon, Columbia**, sularını California körfezine boşaltan **Colorado**'dur.
- Doğu kesiminin en önemli akarsuyu Meksika körfezine dökülen ünlü **Mississippi**'dir. Ayrıca Kanada-ABD sınırını oluşturan **St. Laurent** ve New York sahilinden okyanusa ulaşan **Hudson nehri** diğer önemli akarsulardır.

Mississippi

- Kuzey Amerika'da dördüncü zaman buzullarının meydana getirdiği çok sayıda göl vardır. Kıtanın kuzeydoğusu göller bölgesi olarak anılır.
- Göllerin en büyük olanı 82.100 km² alan kaplayan **Superior gölüdür. Huron, Michigan, Erie ve Ontario** yine bu bölgenin göllerindedir. Bu göller birbirlerine kanallar ile bağlıdırlar. Ayrıca dünyaca ünlü **Niagara şelalesi** Erie ile Ontario gölü arasında yer almaktadır.
- Göller bölgesinin kuzeybatısında, yine buzul aşındırmasının eseri olan **Büyük Ayı, Büyük Esir ve Winnipeg gölleri** yer alır. Kuzey Amerika'nın güney ve batı kesimlerinde de fazla sayıda göl bulunmasına karşın yukarıda sıralananlar kadar büyük saha kaplayan göllere rastlanmaz. **Büyük tuz gölü (Great Salt Lake)** bunlar içinde dikkat çeken bir göldür.

NIAGARA FALL

➤ **Kıtanın Beşeri ve Ekonomik Özellikleri**

- "Göçmenler Kıtası" Kuzey Amerika'da yaşayan 522 milyon insan dört grupta toplanabilir.
- **Yerliler**
- **Beyaz Göçmenler**
- **Zenciler**
- **Melezler**
- Yerliler; glasyal dönemde Bering boğazından, (Asya) Kuzey Amerika'ya geçmişler ve binlerce yıldır çeşitli bölgelere dağılmışlardır.
- En tanınmışları bugünkü Mexico şehrinin bulunduğu vadide yaşamış olan **Aztekler**, Orta Amerika'nın Yucatan yarımadasında gelişkin bir uygarlık kuran **Mayalar** ve halen Kanada'nın kuzeyinde yaşayan **Eskimolar**'dır.
- Bugün 1500'ü Sibiry'a'da olmak üzere 100.000 kadar Eskimo bulunmaktadır.

- Kristof Kolomb'un Amerika'yı keşfinden (1492) sonra, kıtaya büyük bir Avrupalı göçü olmuştur.
- Avrupa'dan gelen ilk göçmenler altın, gümüş gibi kıymetli madenlerin peşinden koşan maceracılar, ya da siyasi, ekonomik veya dinsel baskılar nedeniyle Avrupa'yı terk edenlerdir.
- Ancak, özellikle 19.yy'ın ikinci yarısında göç edenlerin sayısında büyük bir artış meydana gelmiş olup, 19 ve 20.yy.larda Avrupa'dan Kuzey Amerika'ya göç edenlerin sayısı 40 milyondan fazladır.
- Anglo Amerika daha ziyade kuzeybatı Avrupalıların, Orta Amerika ise Güney Avrupalı göçmenlerin tercih ettiği sahalardır

- Kuzey Amerika'daki bir başka grup zencilerdir. Zenciler Amerika'ya, Afrika'dan köle olarak getirilmişlerdir.
- İlk esir göçü, 1501'de Orta ve Güney Amerika'ya yapılmıştır. K.Amerika'ya ise ilk kez 1619'da Virginia'daki işgücü sıkıntısını gidermek amacı ile başlamıştır.
- Amerikalara getirilen toplam zenci esirin 10-15 milyon kadar olduğu, 75-90 milyon genç zencinin de Afrika'da gemilere yüklenmeyi beklerken öldüğü tahmin edilmektedir..
- Kölelik, Meksika'da 1821'de, ABD'de 1865'de ve Brezilya'da 1888'de kaldırılmıştır. Bugün ABD nüfusunun %12'sini Afrika kökenli zenci Amerikalılar oluşturur.

- Kıtada nüfus yoğunluğuna bakıldığında, Avrupa ve Asya'daki kadar yüksek olmadığı görölür. Avrupa'nın nüfus yoğunluğu km²'de 73 kişi, dünyanın en büyük kıtası Asya'da 83 kişidir. Oysa Kuzey Amerika'da bu değer km² başına sadece 22 kişidir.
- Kıtada nüfus artışı hızlı ve dengesizdir. Doğu kıyıları, büyük göller kesimi, Meksika körfezi kıyıları ve nispeten batı kıyılarına daha yoğun yerleşilmiştir.
- Özellikle Boston ile Washington arasındaki doğu kıyıları Amerikalıların yaşamak için en fazla tercih ettikleri sahadır.

- Kanada'nın orta ve kuzey kesimleri ile batıdaki dağlık alanlar nerdeyse boştur. Günüümüzde kıta nüfusunun %75 kadarı kentlerde yaşar.
- Kuzey Amerika'da en yaygın dil **İngilizce**dir. Kanada'nın önemli bir bölümü ve bazı Karayib adalarında **Fransızca**, Meksika'nın bazı kesimleri ile Orta Amerika'da ise **İspanyolca** en çok konuşulan dildir.
- En yaygın din Hıristiyanlık olup, Katoliklere oranla Protestanlar çoğunluktur.

- Eskiden tüm kıtanın temel ekonomik faaliyeti olan tarım, günümüzde Meksika ve Orta Amerika ülkeleri dışında bu özelliğini yitirmiştir. Ancak yine de 100° batı boylamının doğusu ile 50° kuzey enleminin güneyinde kalan kesimde tarım, eski önemini korumaktadır.
- ABD'nin iç kesimleri buğday ve **mısır** tarımına ayrılmıştır. Meksika körfezinin kuzeyi ve Kalifornia **turunçgil** alanlarıdır. Güney Meksika, Orta Amerika ve Batı Hint Adaları'nda geniş alanlar kaplayan **şeker, kahve, kakao, ve muz** plantasyonları dikkati çeker.
- Hayvancılık ise Kanada'nın güneydoğusu ile ABD'nin kuzeydoğusunda yoğunur ve mandıracılık şeklinde yürütülür. Açık mera hayvancılığı daha ziyade Kordillerde gözlenir.

- Kıta, yer altı kaynakları bakımından çok zengindir. Nitekim ABD'nin geniş iç düzlüklerinde, Kanada'nın batısında ve Meksika'nın doğusunda önemli **petrol** yatakları, Appalach'larda **maden kömürü** ve **antrasit** depoları, Göller bölgesi ve Labrador'da **demir**, Alaska'da **bakır** ve **altın**, Arizona ve California'da altın, bakır ve demir yatakları bulunmaktadır.

Dünyadaki;

- **molibdenin %54'ü,**
- **çinkonun %47'si,**
- **kurşunun %43'ü,**
- **gümüşün ise %42'si** bu kıtadadır.
- Kuzey Amerika, yeryüzündeki petrol ve doğalgaz rezervlerinin %15'i ile kömür rezervlerinin %25'ine sahiptir.

- **Sanayi** kıtanın başlıca geçim kaynağıdır. Özellikle Anglo Amerika ülkeleri dünyanın en fazla sanayileşmiş ülkelerindedir.
- Dünya toplam sanayi üretiminin %40'ını ABD ve Kanada karşılar. Kıtanın doğu kıyıları sanayi faaliyetlerinin ileri düzeyde olduğu ve sanayi işçilerinin %70 kadarının çalıştığı sahadır.
- Burası, "**Büyük Sanayi Kuşağı**" olarak da bilinir. Genişliği doğudaki kadar olmasa da Büyük okyanusa bakan batı kıyıları da sanayinin geliştiği ikinci önemli alandır.
- Bu alanlarda sanayinin hemen hemen tüm kolları gelişmiştir.

- Kıtada demiryolu ve karayolu ağı çok yoğundur. İki okyanusu birbirine doğrudan bağlayan, onları kuzey-güney yönünde kesen demir ve karayolu hatları, geniş ve sık bir ulaşım ağı oluşturmuşlardır.
- Bugün dünya üzerinde bulunan tüm demiryollarınının %32'si Kuzey Amerika'dadır.
- Kıta, havayolu ulaşımında da ileri düzeyde olup, dünya havayolu trafiğinin yaklaşık 1/3'ü tek başına ABD hava sahasında gerçekleşir.
- Ayrıca ilk olarak yerlilerin ve kıtaya gelen göçmenlerin kullanmaya başladıkları su yolları da, eski önemini kaybetmemiştir.